

JURIDINIŲ ASMENŲ ADMINISTRACINĖ ATSAKOMYBĖ APLINKOSAUGOS SRITYJE: GRIEŽTOS ATSAKOMYBĖS DOKTRINOS ĮTVIRTINIMO GALIMYBĖ

Linas Meškys *

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 45
Elektroninis paštas linas@adv.lt*

Pateikta 2006 m. birželio 9 d., parengta spausdinti 2006 m. birželio 28 d.

Santrauka. Griežtos atsakomybės (angl. *strict liability*) doktrina – tai kaltės įrodymo privalomumu paremtos atsakomybės (angl. *fault-based liability*) išimtis, kurios vyraujantis ir esminis elementas – atsakomybės taikymas asmenims neįrodinėjant jų kaltės. Šios doktrinos tikslas – sulaukyti potencialius pažeidėjus nuo beatodairiško elgesio ir nereikalingų nuostolių, priverčiant juos imtis visų įmanomų atsargumo priemonių.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme įtvirtinus ūkio subjektų (t. y. juridinių asmenų) civilinę atsakomybę už aplinkos apsaugos teisės pažeidimus, neatsižvelgiant į ūkio subjektų kaltę, žengtas svarbus žingsnis įtvirtinant griežtos atsakomybės doktriną taikant civilinę atsakomybę aplinkosaugos srityje. Lietuvoje vis dar išlieka aktuali juridinių asmenų administracinės atsakomybės aplinkosaugos srityje problema.

Šiame straipsnyje siekiama išanalizuoti griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimo galimybę taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę aplinkosaugos srityje. Straipsnyje apžvelgiama griežtos atsakomybės doktrinos kilmė ir samprata, atskleidžiama doktrinos vieta juridinių asmenų atsakomybės kontekste, analizuojamas griežtos atsakomybės įsitvirtinimas aplinkosaugos srityje.

Pagrindinės sąvokos: juridinis asmuo, administracinė atsakomybė, aplinkosauga, griežta atsakomybė.

IŽANGA

Probleminė situacija. Kiekvienas žmogus turi prigimtine teise į švarią ir sveiką aplinką, tačiau ši teisė gali būti realizuota tik tada, kai visi visuomenės nariai laikysis teisės aktuose nustatytų aplinkosaugos reikalavimų, o valstybė, pasinaudodama savo monopoline prievartos teise, pasitelkusi atsakomybės institutą užtikrins aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi.

Juridiniai asmenys, nors ir dirbtiniai teisės subjektai, taip pat laikytini visuomenės nariais, aktyviai dalyvaujančiais kiekvienos civilizuotos valstybės ekonominiame ir socialiniame gyvenime. Juridiniai asmenys, siekdami savo pagrindinio tikslo – pelno, neretai pažeidžia teisės aktuose nustatytus aplinkosaugos reikalavimus, dėl to aplinkai (o kartu ir žmonių sveikatai, gyvy-

bei bei turtui) padaroma didelė, o kartais ir nepataisoma žala. Potenciali žalos grėsmė aplinkai ir siekis užtikrinti prigimtine žmonių teisę į švarią ir sveiką aplinką nulemia teisinio reguliavimo poreikį.

Nors juridinių asmenų padaromi aplinkosaugos teisės pažeidimai dažniausiai yra daug sunkesni ir pavojingesni aplinkai negu tie, kuriuos padaro fiziniai asmenys, juridinių asmenų atsakomybės klausimas iki šiol yra problemiškas. Viena iš pagrindinių priežasčių, nulemiančių juridinių asmenų atsakomybės problematiką, yra įstatymo leidėjo reikalavimas nustatyti juridinių asmenų kaltę, kuri siejama tik su žmogui būdingomis savybėmis: psichika, sąmone, valia.

Kaltės nustatymo juridiniams asmenims problema tampa ypač aktuali aplinkosaugos srityje, nes teisinio reguliavimo spragos ir teisinis neapibrėžtumas gali nulemti juridinių asmenų, savo veikla darančių didžiulį

* Doktorantas, socialiniai mokslai (teisė), lektorius.

poveikį aplinkai,¹ nihilistinį požiūrį į aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi.

Teisės teorijoje išplėtota nemažai teorijų, kurių pagrindu juridiniams asmenims gali būti nustatyta kaltė. Vis dėlto pavojingiausių aplinkosaugos teisės pažeidimų galimi padariniai bei potenciali neatitaisomos žalos aplinkai rizika suponuoja poreikį svarstyti atsakomybės be kaltės, t. y. griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimo, galimybę.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme už aplinkosaugos teisės pažeidimus juridiniams asmenims nustačius civilinę atsakomybę be kaltės žengtas svarbus žingsnis įtvirtinant griežtos atsakomybės doktriną aplinkosaugos srityje, tačiau Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte numatyta, kad asmenys (įskaitant juridinius asmenis) administracinę atsakomybę gali būti traukiami tik įrodžius jų kaltę. Vadinasi, vis dar išlieka aktuali juridinių asmenų administracinės atsakomybės aplinkosaugos srityje problema.

Lietuvos Respublikos valstybės ilgalaikės raidos, valstybinės aplinkos apsaugos, nacionalinės darnaus vystymosi strategijose deklaruojamas tikslas ūkio šakų plėtrą suderinti su švarios ir sveikos aplinkos išsaugojimu, negali būti pasiektas, jeigu pavojingus aplinkosaugos teisės pažeidimus padariusius juridinius asmenis bus sudėtinga arba neįmanoma patraukti administracinę atsakomybę.

Straipsnio tyrimo objektas – griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimas taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę aplinkosaugos srityje.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimo galimybę taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę aplinkosaugos srityje.

Straipsnio uždaviniai: (1) pristatyti griežtos atsakomybės doktrinos kilmę ir sampratą; (2) atskleisti griežtos atsakomybės doktrinos vietą juridinių asmenų atsakomybės kontekste; (3) išanalizuoti griežtos atsakomybės įsitvirtinimą aplinkosaugos srityje.

Straipsnio hipotezė – griežtos atsakomybės doktrina gali būti pritaikyta juridiniams asmenims už aplinkos apsaugos teisės pažeidimus taikant ne tik civilinę, bet ir administracinę atsakomybę. Griežtos atsakomybės doktrina turėtų būti įtvirtinta taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę už pavojingiausius administracinius teisės pažeidimus aplinkosaugos srityje.

Straipsnyje taikomi metodai: taikant *deskriptyvinį* metodą, apžvelgiama griežtos atsakomybės doktrinos kilmė ir samprata; taikant *analitinį-kritinį* metodą, vertinami egzistuojančios sistemos trūkumai, pasireiškiantys taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę aplinkosaugos srityje; *lyginamuoju* metodu siekta pritaikyti civilinėje bei baudžiamajoje atsakomy-

bėje naudojamą griežtos atsakomybės doktriną juridinių asmenų administracinės atsakomybės kontekste.

GRIEŽTOS ATSAKOMYBĖS DOKTRINOS KILMĖ IR SAMPRATA

Griežtos atsakomybės doktrina bendrosios teisės šalyse pradėta taikyti dar XIX amžiuje. Ši doktrina taikyta už žalą sukėlusias labai pavojingas, neadekvačias, rizikingas veikas, kurios netgi neprivalėjo būti uždraustos įstatymų, tačiau savo esme tam tikrose situacijose buvo laikomos pernelyg pavojingomis ir rizikingomis [1].

Bendrosios teisės šalyse išplėtota griežtos atsakomybės doktrina kildinama iš Anglijos bylos *Rylands prieš Fletcher*. Šioje byloje atsakovui buvo taikyta atsakomybė už žalą, kuri atsirado susprogus atsakovo žemės sklype pastatytam rezervuarui ir išsiliejus nuotekoms į gretimą žemės sklypą. Nepaisant to, kad rezervuaras sprogo ir išsiliejęs vanduo padarė žalą gretimai žemės sklypo savininkui ne dėl atsakovo tyčios arba neatsargumo ir netgi nepaisant to, kad sprogo priežastis galėjo būti aplaidūs rezervuarą stačiusių asmenų veiksmai, atsakomybė taikyta būtent pačiam atsakovui. Teismas šioje byloje konstatavo, kad teisinės valstybės principas (angl. *rule of law*) reikalauja, kad jeigu asmuo savo tikslais savo žemės sklype įsirengia, laiko arba saugo bet kokias medžiagas, kurioms išsiliejus gali būti padaryta žala kitiems asmenims, toks asmuo privalo prisiimti su tuo susijusią riziką ir *prima facie* atsakyti už visą galimą žalą [2, p. 909].

Šioje byloje buvo suformuluota taisyklė, kad asmuo yra besąlygiškai atsakingas už žalą, kuri gali atsirasti dėl pavojingos ir rizikingos veikos. Veika laikyta pavojinga ir rizikinga tokiais atvejais, kai sukurdamo iš anksto numatytą ir didelę žalą atsiradimo riziką, nors asmuo ir imdavosi priemonių, kad jos išvengtų arba ją sumažintų [2, p. 918].

Anglijoje išplėtota griežtos atsakomybės doktrina greitai paplito ir bendrosios, ir kontinentinės teisės šalyse. Ji, nors ir pakitusi nuo *Rylands prieš Fletcher* bylos laikų, daugelyje pasaulio valstybių taikoma iki šiol.

Teisinėje literatūroje galima rasti įvairių šiuolaikinės griežtos atsakomybės doktrinos apibrėžimų: ji apibrėžiama kaip atsakomybė už padarytą nusikaltimą neįrodinėjant nusikaltimą padariusio asmens kaltės [3], kaip atsakomybė, kuri taikoma asmeniui (a) neatsižvelgiant į jo tyčią pažeisti teisiškai apsaugotas vertybes nebuvimo arba (b) neatsižvelgiant į jo pareigos elgtis rūpestingai nevykdymo [4], kaip atsakomybė, kuri taikoma nekaltam, tačiau antisocialius ir pavojingus veiksmus atliekančiam asmeniui [5], kaip atsakomybė, taikoma atsakovui nesant jo pareigos elgtis rūpestingai (angl. *to exercise reasonable care*) nevykdymo [2, p. 908].

Nors nėra vienintelio ir visuotinai pripažįstamo griežtos atsakomybės doktrinos apibrėžimo, vyraujantis bei esminis šios doktrinos elementas – atsakomybės taikymas asmeniui neįrodinėjant jo kaltės (tyčios arba neatsargumo).

¹ „Veikla, daranti didžiulį poveikį aplinkai“, šiame straipsnyje suprantama kaip juridinių asmenų konkreti veikla, kuri aplinkai daro neigiamą poveikį, viršijantį teisės aktų nustatytus aplinkos apsaugos normatyvus ir standartus.

Nustačius vyraujančią esminį griežtos atsakomybės doktrinos elementą, taip pat svarbu išsiaiškinti šios doktrinos taikymo ribas. Nors nuo pat šios doktrinos atsiradimo diskutuojama, kokioms sąlygoms ir aplinkybėms esant ir už kokius teisės pažeidimus griežta atsakomybė turi būti taikoma, dauguma griežtos atsakomybės doktrinos apibrėžimų nenustato jos taikymo ribų.

Teisinėje literatūroje vyrauja nuomonė, kad griežta atsakomybė turi būti taikoma traukiant asmenis atsakomybėn už pavojingiausias arba itin pavojingas veikas (angl. *ultra hazardous activities*) [6].

Pavojingos arba itin pavojingos veikos apibrėžiamos išskiriant šių veikų požymius. Teigiama, kad siekiant išsiaiškinti, ar tam tikra veika laikytina itin pavojinga veika, turi būti nustatyti keli iš šių požymių: (a) egzistuoja didelė rizika, kad veika gali nulemti žalos asmenims, turtui arba aplinkai atsiradimą; (b) yra tikimybė, kad tokia žala bus didelė; (c) negalima tokios rizikos sumažinti elgiantis tik rūpestingai; (d) tokia veika nėra visuomeninė, t. y. šios veikos atlikimo subjektas yra konkretus asmuo, o ne neapibrėžti individai; (e) veika yra neadekvati tai vietai, kurioje ji atliekama; (f) veikos pavojingumas yra didesnis negu galima tokios veikos nauda visuomenei [7].

Bendrosios teisės šalių teismų praktikoje susiformavo nuomonė, kad vieno iš nurodytų požymių nustatymas dar neleidžia konstatuoti, kad veika yra itin pavojinga. Siekiant veiką pripažinti itin pavojinga, turi būti nustatyti bent keli pavojingos veikos požymiai. Klausimas, ar veika yra itin pavojinga, yra teisės klausimas, kurį turi spręsti teismas [8].

Griežtos atsakomybės doktrina tapo išimtimi iš tradicinės, kaltės įrodymo privalomumu paremtos atsakomybės išimtimi, todėl griežtos atsakomybės doktrina nuo pat jos atsiradimo iki šiol neretai kritikuojama.

Griežtos atsakomybės doktrinos kritikai teigia, kad ši doktrina yra nereikalinga, nes asmenims nustato atsakomybę už tokias veikas, už kurias jiems neturėtų būti taikoma atsakomybė, taip pat teigia, kad ši doktrina iš esmės yra neteisinga (angl. *unjust*). Ji nepasiekia prevencinio teisinės atsakomybės tikslo, nes asmuo, kuriam pritaikoma atsakomybė be kaltės, t. y. griežta atsakomybė, gali jaustis neteisingai nubaustas [9].

Griežtos atsakomybės doktrinos šalininkai, opnuodami kritikams, šios doktrinos įtvirtinimo būtinumą dažniausiai grindžia visuomenės interesu ir socialiniu teisingumu. Doktrinos taikymas taip pat grindžiamas rizikos ir galimų nuostolių paskirstymu – asmuo, užsiimantis pavojinga veikla, privalo prisiimti su tuo susijusią riziką ir pavojus, o už nuostolius, atsiradusius dėl veiklos, privalo besąlygiškai atsakyti. Doktrinos šalininkai teigia, kad socialinis teisingumas pateisina griežtos atsakomybės doktrinos taikymą [2, p. 908].

Kaip teigia doktrinos šalininkai [6], griežtos atsakomybės doktrinos tikslas – sulaukyti potencialius pažeidėjus nuo beatodairiško elgesio ir nereikalingų nuostolių, priverčiant juos imtis visų įmanomų atsargumo priemonių.

GRIEŽTOS ATSAKOMYBĖS DOKTRINA JURIDINIŲ ASMENŲ ATSAKOMYBĖS KONTEKSTE

Tradicinėje kaltės įrodymo privalomumu paremtoje atsakomybės teorijoje kaltė laikoma būtinuoju ir privalomu teisės pažeidimo elementu – asmuo gali būti traukiamas atsakomybėn tik nustačius jo kaltę.

Kaltė siejama su žmonėms būdingomis savybėmis – mąstymu, protine veikla, psichine būkle, todėl nekil-davo ir nekylo didelių sunkumų nustatant fizinių asmenų, padariusių teisės pažeidimus, kaltę. Juridiniai asmenys, nors ir savarankiški teisinių santykių dalyviai, yra dirbtiniai teisės subjektai ir neturi žmogui būdingų atributų: valios, sąmonės, psichikos. Vadinasi, siekiant juridinius asmenis patraukti atsakomybėn, susiduriama su kaltės nustatymo problema.

Nors teisės doktrinoje išplėtotą nemažai teorijų,² kurių pagrindu juridiniams asmenims gali būti nustatyta kaltė, dauguma mokslininkų iš esmės kritikuoja reikalavimą juridiniams asmenims nustatinėti kaltę traukiant juos atsakomybėn: „*Vis dėlto reikalavimas, kad juridiniai asmenys būtų tam tikros psichinės būklės (angl. state of mind), yra ne kas kita kaip teisinis paradoksas. Juridiniai asmenys, kitaip nei žmonės, neturi psichikos, tai kaip jie gali būti tam tikros psichinės būklės? Šis paradoksas turėtų paskatinti diskusijas – kodėl traukiant juridinius asmenis atsakomybėn turi būti įrodinėjama jų kaltė? Kodėl juridiniai asmenys negali būti traukiami atsakomybėn taikant griežtos atsakomybės arba aplaidumo standartą?*“ – retoriškai klausama teisinėje literatūroje [10].

Diskusijos dėl būtinumo juridiniams asmenims nustatinėti kaltę nulėmė griežtos atsakomybės doktrinos įsitvirtinimą juridinių asmenų atsakomybės kontekste.

Kai kuriose bendrosios teisės sistemos šalyse griežtos atsakomybės doktrinos pagrindu pradėjo plėtotis nauja griežtos atsakomybės doktrinos atmaina – įmonių atsakomybės (angl. *enterprise liability*) doktrina. Įmonių atsakomybės doktrinos pradininkai tvirtina, kad *tradicinės griežtos atsakomybės doktrinos aksioma yra teiginys, kad asmuo savo veiksmus atlieka savo rizika, tuo tarpu „įmonių atsakomybės“ doktrinos aksioma yra tei-*

² Pvz., *Netiesioginės atsakomybės (angl. vicarious liability) teorija*, kuria remiantis juridiniams asmenims teisinė atsakomybė už neteisėtus arba kenksmingus savo pavaldinio, darbuotojo, agento arba kitų asmenų, už kuriuos juridinis asmuo yra atsakingas, veiksmus, t. y. jeigu juridinio asmens darbuotojas arba kitas asmuo, už kurį juridinis asmuo yra atsakingas, veikdamas pagal savo įgaliojimus, juridinio asmens vardu ir naudai, savo kaltais veiksmais pažeidžia įstatymą, jo kaltė perkeliama juridiniam asmeniui, ir dėl to juridinis asmuo tampa atsakomybės subjektu. Kita juridinio asmens atsakomybės teorija – *Alter ego (identifikavimo) teorija*, pagal kurią juridinis asmuo sutapatinamas su jo dalyviais – fiziniais asmenimis, kurie organizuojant juridinio asmens valdymą užima aukščiausias pareigas ir turi lemiamą sprendimų priėmimo teisę. Jeigu fizinis asmuo arba asmenų grupė, sutapatinta su pačiu juridiniu asmeniu (pvz., juridinio asmens vadovu), padaro teisės pažeidimą, tokių asmenų kaltė perkeliama juridiniam asmeniui, ir dėl to juridinis asmuo tampa atsakomybės subjektu. Dar viena juridinio asmens atsakomybės teorija – *Corporate culture teorija*, pagal kurią juridinio asmens kaltė nustatoma tiesiogiai, atsižvelgiant į juridinio asmens sprendimų priėmimo struktūrą, tikslus, vyraujančią mentalitetą įstatymų laikymosi atžvilgiu ir pan.

ginys, kad tie, kurie siekdami gauti pelną sukelia riziką, turi būti atsakingi už visus rizikingos veiklos sąlygotus nuostolius“ [2]. Įmonių atsakomybės doktrinoje teigiama, kad sąžiningumo principas reikalauja, jog juridinio asmens neteisėtais veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo našta atitektų ne nukentėjusiai šaliai, o būtent juridiniam asmeniui, kuris atlikdamas neteisėtus veiksmus siekė pelno [6].

Remiantis griežtos atsakomybės doktrina juridinis asmuo tampa atsakomybės subjektu, jeigu atlieka žalingas, pavojingas veikas [11]. Griežtos atsakomybės doktrinos pagrindu juridiniams asmenims atsakomybė taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, juridinis asmuo pažeidžia teisės aktus, draudžiančius išpilti pavojingas medžiagas viešose vietose. Tokiu atveju juridiniam asmeniui taikoma atsakomybė ir tai nepriklauso nuo to, ar juridinis asmuo žinojo, ar nežinojo, kad medžiagos yra pavojingos. Atsakomybės juridinis asmuo neišvengs ir tuo atveju, jeigu įrodys, kad elgėsi rūpestingai [10].

Griežtos atsakomybės doktrinos pagrindu juridinis asmuo tampa atsakomybės subjektu ir privalo atlyginti savo veiksmais padarytą žalą, ir tai nepriklauso nuo jo kaltės buvimo bei to, ar jis elgėsi apdairiai ir rūpestingai [12].

Reziumuojant griežtos atsakomybės doktrinos išvirtinimą juridinių asmenų atsakomybės kontekste galima teigti, kad nors griežtos atsakomybės doktrinos taikymo ribos baigiasi pavojingiausiomis ir rizikingiausiomis veikomis, ši doktrina gali būti įrankiu, padedančiu išgyvendinti teisinį paradoksą, kai iš juridinių asmenų, kaip teisinių fikcijų, reikalaujama, kad ji būtų tam tikros psichinės būklės. Be to, griežtos atsakomybės doktrinos išvirtinimas juridinių asmenų atsakomybės kontekste atitinka sąžiningumo ir socialinio teisingumo principus.

GRIEŽTOS ATSAKOMYBĖS DOKTRINA APLINKOSAUGOS SRITYJE

Nors griežtos atsakomybės doktrina tradiciškai buvo taikoma deliktinėje bei kitose atsakomybėse, sparti pramonės, transporto, energetikos ir kitų ūkio šakų plėtra bei didėjanti šios plėtros įtaka aplinkai nulėmė griežtos atsakomybės doktrinos išvirtinimą aplinkosaugos srityje.

Jungtinės Amerikos Valstijos buvo viena iš pirmųjų šalių, kuri teisės aktuose įtvirtino griežtos atsakomybės doktriną aplinkosaugos srityje: 1980 metais buvo priimtas federalinis įstatymas [13], kuriame už pavojingų atliekų išmetimą buvo nustatyta griežta atsakomybė. Daugelyje kitų šalių už pavojingų aplinkosaugos teisės pažeidimų padarymą buvo numatytas atsakomybės be kaltės taikymo institutas, t. y. buvo įtvirtinta griežtos atsakomybės doktrina.

Griežtos atsakomybės doktrina tapo labai svarbiu instrumentu paskirstant aplinkos teršėjų visuomenei „uždėtą“ riziką. Ši doktrina sudarė prielaidas, kad pavojingus aplinkosaugos teisės pažeidimus padarę asmenys neišvengtų atsakomybės, o žalos aplinkai ištaisymo iš-

laidų našta atitektų ne visai visuomenei, bet aplinkosaugos reikalavimų nesilaikantiems asmenims [2, p. 931].

Reikia pripažinti, kad nors griežtos atsakomybės doktrina aplinkosaugos srityje išvirtino ir tarptautiniu, ir nacionaliniu įvairių šalių lygmenimis, už daugelį aplinkosaugos teisės pažeidimų ir toliau taikoma kaltės įrodymo privalomumu paremta atsakomybė.

Kaltės įrodymo būtinumu paremta atsakomybė aplinkosaugos srityje išlieka bendraja taisykle, tuo tarpu griežtos atsakomybės doktrina – šios taisyklės išimtimi: ji taikoma tik už tam tikrus, griežtai apibrėžtus aplinkosaugos teisės pažeidimus. Vis dėlto griežtos atsakomybės doktrina vis labiau įsigali tarptautinėje ir nacionalinėje aplinkosaugos teisėkūroje, o tai leidžia daryti prielaidą, kad griežtos atsakomybės doktrina netrukus gali tapti vyraujančia atsakomybės taisykle aplinkosaugos srityje [14].

Teisinėje literatūroje pripažįstama, kad aplinkosaugos tikslai geriau įgyvendinami, kai teisės aktuose įtvirtinama griežtos atsakomybės doktrina, o ne pareiga įrodyti aplinkos apsaugos teisės pažeidimą padariusio asmens kaltę. Be to, griežtos atsakomybės doktrinos pasirinkimą nulemia keletas pagrindinių priežasčių: (a) sudėtinga arba neįmanoma įrodyti aplinkos apsaugos teisės pažeidimą padariusio asmens kaltę; b) griežtos atsakomybės doktrinos taikymas teisingai paskirsto riziką: rizika dėl potencialios žalos tenka ne visai visuomenei, o asmeniui, užsiimančiam pavojinga aplinkai veikla [15].

Atkreiptinas dėmesys, kad griežtos atsakomybės doktrina aplinkosaugos srityje įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lietuvos Respublikos Seimas, įgyvendindamas 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/35/EEB „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“ [16], 2005 m. kovo 24 d. priėmė įstatymą dėl aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimų ir papildymų [17]. Šio įstatymo aiškinamajame rašte nurodyta, kad įstatymo tikslas – įtvirtinti „teršėjas moka“ bei **ūkio subjekto griežtos atsakomybės principus**, užtikrinti aplinkos būklės atkūrimą, žalos aplinkai atlyginimą arba jos realios grėsmės pašalinimą, suderinti galiojančių ES ir nacionalinės teisės aktų nuostatas [18].

Įgyvendinant ES direktyvos 2004/35/EEB nuostatas pagrindiniame aplinkos apsaugą Lietuvoje reguliuojančiame teisės akte – Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme [19] – buvo įtvirtinta griežtos atsakomybės doktrina taikant juridiniams asmenims civilinę atsakomybę už aplinkos apsaugos teisės pažeidimus. Įstatymo 34 straipsnyje numatyta, kad ūkio subjektams civilinė atsakomybė taikoma neatsižvelgiant į jų kaltę už bet kokią žalą aplinkai arba realią jos grėsmę, atsiradusią dėl jų ūkinės veiklos, išskyrus atvejus, jeigu padaryta žala aplinkai yra pripažinta mažareikšme, t. y. žala aplinkai yra nedidelė ir jos išieškojimo išlaidos yra didesnės už išieškumą sumą.

GRIEŽTOS ATSAKOMYBĖS DOKTRINOS ĮTVIRTINIMAS TAIKANT JURIDINIAMS ASMENIMS ADMINISTRACINĘ ATSAKOMYBĘ UŽ APLINKOSAUGOS TEISĖS PAŽEIDIMUS

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme nustačius ūkio subjektų (t. y. juridinių asmenų) civilinę atsakomybę už aplinkos apsaugos teisės pažeidimus, neatsižvelgiant į ūkio subjektų kaltę, buvo žengtas svarbus žingsnis įtvirtinant griežtos atsakomybės doktriną aplinkosaugos srityje.

Lietuvoje vis dar išlieka aktuali juridinių asmenų **administracinės atsakomybės** aplinkosaugos srityje problema.

Lietuvos teisės doktrinoje vieningai pripažįstama, kad vienas iš administracinės atsakomybės principų yra nekaltumo prezumpcijos principas, kitaip tariant, traukiama atsakomybėn asmui laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta įstatymų nustatyta tvarka [20]. „Kaltės buvimas – tai būtinas administracinio teisės pažeidimo požymis. Nesant kaltės, veika negali būti pripažinta administraciniu teisės pažeidimu, o asmui patrauktas administracinė atsakomybėn. Asmuo atsako tik už kaltai padarytą teisės pažeidimą“ [21], – teigiama Lietuvos teisinėje literatūroje.

Tai, kad Lietuvoje galioja kaltės įrodymo privalomumu paremta atsakomybės teorija, patvirtina ne tik Lietuvos teisės doktrina, bet ir teismų praktika³. Galiausiai reikia pabrėžti, kad ir Lietuvos įstatymų leidėjas laikosi nuoseklios pozicijos, kad kaltė administracinės atsakomybės kontekste nėra preziumuojama, priešingai – ji privalo būti įrodyta. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte (toliau – ATPK projektas) [22] numatyta, kad asmui pripažįstamas kaltu padaręs administracinį teisės pažeidimą, jeigu jis šį pažeidimą padarė tyčia arba dėl neatsargumo (7 str.).

Kaltė privalo būti įrodyta administracinė atsakomybėn traukiant ne tik fizinius, bet ir juridinius asmenis. Nors ATPK projektas pateikia abiejų kaltės formų (tyčios ir neatsargumo) sąvokas, šių sąvokų turinys nukrypsta tik į fizinį asmenį. ATPK projektas nenurodo ir neapibrėžia, kaip kaltė turi būti nustatyta juridiniams asmenims. ATPK projekte taip pat nenustatyta juridinių asmenų kaltės prezumpcija. Vadinas, kaip ir kitose šalyse, Lietuvoje susiduriama su problema – kaip įsigaliojus naujam Administracinių teisės pažeidimų kodeksui, dirbtiniam teisės subjektui, neturinčiam nei proto,

³ Teismai laikosi nuomonės, kad kaltė turi būti įrodyta siekiant asmenis patraukti administracinė atsakomybėn. Štai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2005 m. gegužės 4 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. N¹² - 756 - 05 konstatavo, kad „ATPK 62¹ straipsnis numato atsakomybę už savavališką medžių ir krūmų kirtimą, naikinimą arba žalojimą privačiuose miškuose. Administracinė nuobauda už šio, kaip ir už bet kurio kito administracinio teisės pažeidimo padarymą, gali būti skiriama tik neabejotinai nustačius administracinė atsakomybėn traukiamo asmens kaltę. Traukiant atsakomybėn pagal ATPK 62¹ straipsnį turi būti įrodoma, kad administracinė atsakomybėn traukiamo asmens veikoje yra kaltės elementas, siekiant rezultato – savavališko medžių ir krūmų kirtimo, naikinimo arba žalojimo“.

nei sąmonės, t. y. juridiniam asmeniui, turės būti nustatyta kaltė, kuri siejama tik su žmogui būdingomis savybėmis.

Kaltės nustatymo juridiniams asmenims problema ypač aktuali aplinkosaugos srityje. Teisinio reguliavimo spragos ir teisinis neapibrėžtumas gali nulemti juridinių asmenų, savo veikla darančių didelį poveikį aplinkai, nihilistinį požiūrį į aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi. Ši problema taip pat gali užkirsti kelią atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimui.

Griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimas taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę už aplinkosaugos teisės pažeidimus išspręstų ne tik kaltės nustatymo juridiniams asmenims problemą, bet ir užtikrintų atsakomybės neišvengiamumo, prevencijos principų įgyvendinimą aplinkosaugos srityje bei sudarytų sąlygas įgyvendinti įvairiose Lietuvos strategijose deklaruojamus siekius derinti ekonominę veiklą su švarios ir sveikos aplinkos išsaugojimu.

Griežtos atsakomybės doktrina kildinama iš civilinės atsakomybės, todėl būtina nustatyti, ar privatinėje teisėje pasitelkiama doktrina gali būti pritaikyta viešosios teisės srityje.

Užsienio šalių praktika patvirtina, kad griežtos atsakomybės doktrina pasitelkiama ne tik civilinės, bet ir baudžiamosios atsakomybės kontekste. Baudžiamosioje teisėje „griežta atsakomybė“ reiškia tokią atsakomybę, kurioje *mens rea* neturi būti įrodyta per santykį su vienu arba keliais *actus reus* sudarančiais elementais. Griežta atsakomybė dažniausiai taikoma už *regulatory offences*, kai siekiamas skatinti socialiai pozityvų elgesį arba kai visuomenė yra suinteresuota žalos išvengimo prevencija [23]. Profesorius V. Piesliakas teigia, kad nors ir labai ribotai, tačiau baudžiamosioje teisėje taip pat galimi atvejai, kai baudžiamoji atsakomybė taikoma be kaltės už vadinamuosius *regulatory offences* pažeidimus, kurie pagal Lietuvos teisę laikytini administracinės teisės dalyku ir yra susiję su įvairių taisyklių pažeidimais [24, p. 177].

Jeigu griežtos atsakomybės doktrina pasitelkiama baudžiamosioje teisėje, galima teigti, kad ši doktrina taip pat gali būti įtvirtinta „švelnesnės“ formos teisinės atsakomybės, t. y. administracinės atsakomybės, kontekste. Be to, teisinėje literatūroje teigiama, kad griežtos atsakomybės doktrina turi būti įdiegta ne tik civiliniuose teisiniuose santykiuose, kuriuose abi santykio šalys yra privatūs asmenys, bet ir administracinės teisės normose, reguliuojančiose teisinius valstybės ir privačių asmenų santykius [25].

Atsižvelgiant į griežtos atsakomybės doktrinos prigimtį, jos taikymo ribas bei į tai, kad pagrindinis šios doktrinos tikslas yra ne bausti asmenis be kaltės, bet su-laikyti juos nuo beatodairiško elgesio ir nereikalingų nuostolių, priverčiant potencialius pažeidėjus imtis visų įmanomų atsargumo priemonių, ši doktrina turėtų būti įtvirtinta ne už visus, bet tik už pavojingiausias juridinių asmenų padarytus administracinius teisės pažeidimus aplinkosaugos srityje.

Griežta atsakomybė tinkamiausia taikant ją už pavojingiausias aplinkosaugos teisės pažeidimus, tuo tarpu

kaltės įrodymo privalomumu paremta atsakomybė taikytina už teisės pažeidimus, kurie savo esme nėra pavojingi ir nesukelia didelės žalos aplinkai [26].

Pavojingiausio administracinio teisės pažeidimo aplinkosaugos srityje pagrindiniu kriterijumi turėtų būti potencialios žalos aplinkai⁴ tikimybė ir rizika. Teisės pažeidimas turėtų būti laikomas pavojingu tuo atveju, jeigu jo padarymas suponuoja didelės žalos aplinkai tikimybę ir riziką. Pavyzdžiui, *aplinkos teršimas pavojingomis medžiagomis* (ATPK projekto 234 str.) arba *nuotekų išleidimas į vandens telkinius, priskirtus prie gydomųjų vandenų* (ATPK projekto 235 str. 2 d.), laikytini pavojingais administraciniais teisės pažeidimais aplinkosaugos srityje, nes tokie pažeidimai gali nulemti didelės žalos aplinkai atsiradimą (aplinkos, gydomųjų vandenų užteršimą pavojingomis medžiagomis). Kita vertus, kai kurie administraciniai teisės pažeidimai aplinkosaugos srityje nėra siejami su žalos aplinkai padarymu. Pavyzdžiui, *informacijos apie aplinkos būklę arba gamtos išteklių naudojimą nepateikimas įstatymų nustatyta tvarka, taip pat tokios informacijos nuslėpimas arba iškraipymas* (ATPK 238 str. 1 d.) taip pat priskiriamas prie administracinių teisės pažeidimų aplinkosaugos srityje, tačiau informacijos nepateikimas arba jos nuslėpimas savaime negali būti žalos aplinkai atsiradimo priežastimi, todėl toks administracinis teisės pažeidimas nelaikytinas pavojingu ir už jį neturėtų būti taikoma griežta atsakomybė.

Griežtos atsakomybės doktrina turėtų būti įtvirtinta Administracinių teisės pažeidimų kodekse nustatant, kad už tam tikrus, kodekse aiškiai apibrėžtus pavojingiausius administracinius teisės pažeidimus, aplinkosaugos srityje juridiniams asmenims taikoma administracinė atsakomybė neatsižvelgiant į jų kaltę. Įtvirtinus tokią nuostatą, juridiniai asmenys administracinę atsakomybę už pavojingiausius ir didelę žalą aplinkai galinčius nulemti administracinius teisės pažeidimus būtų traukiami įrodžius tik jų dalyvavimą pažeidžiant aplinkos apsaugos teisės normas, bet neįrodinėjant jų kaltės. Juridinių asmenų apdairus ir rūpestingas elgesys neturėtų būti priežastimi už pavojingiausius aplinkosaugos teisės pažeidimus netaikyti griežtos atsakomybės.

Administracinių teisės pažeidimų kodekse juridiniams asmenims už pavojingiausius teisės pažeidimus aplinkosaugos srityje įtvirtinus griežtą atsakomybę, juridiniai asmenys būtų priversti elgtis ne tik apdairiai ir rūpestingai, bet privalėtų dėti visas įmanomas pastangas bei imtis visų įmanomų atsargumo priemonių, kad jų ekonominė veikla būtų suderinama su švarios ir sveikos aplinkos išsaugojimu. Juridiniai asmenys, siekdami išvengti griežtos atsakomybės, privalėtų imtis prevencinių priemonių, kad jų veikla nepaskatintų žalos aplinkai. Vadinasi, griežtos atsakomybės doktrinos įtvirtinimas administracinės atsakomybės kontekste padėtų įgyven-

⁴ Žalos aplinkai sąvoka pateikta Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 1 straipsnio 21 punkte, kuriame nurodyta, kad „žala aplinkai – tiesiogiai ar netiesiogiai atsiradęs neigiamas aplinkos ar jos elementų (įskaitant ir saugomas teritorijas, kraštovaizdį, biologinę įvairovę) pokytis arba jų funkcijų, turimų savybių, naudingų aplinkai ar žmonėms (visuomenei), (toliau – funkcijos) pablogėjimas“.

dinti **prevencijos principą**, nes būtų stengiamasi užkirsti kelią aplinkosaugos teisės pažeidimams jiems dar neįvykus. Tai būtų racionalesnis būdas siekti teisės į švarią ir sveiką aplinką realizavimo nei bandymas spręsti problemą pasitelkus civilinės atsakomybės institutą, kai žala aplinkai jau yra padaryta.

Lietuvos Respublikos valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje [27] numatyta, kad žalos aplinkai atlyginimo išlaidos beveik visais atvejais didesnės nei išlaidos žalai išvengti. „Kartais žalos atlyginti iš viso neįmanoma, todėl prevencija yra racionalesnis veikimo būdas, nei bandymas spręsti problemą, kai ji jau iškilo“, – teigiama valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje.

Griežtos atsakomybės įtvirtinimas taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę už pavojingiausius aplinkosaugos teisės pažeidimus atitiktų Lietuvos Respublikos valstybės ilgalaikės raidos strategijos [28] nuostatą aplinkosaugos srityje siekti, kad visų ūkio šakų plėtra būtų suderinta su švarios ir sveikos aplinkos išsaugojimu bei Lietuvos Respublikos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos [29] bendrąjį tikslą – suderinti aplinkos apsaugos ir ekonominio bei socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę bei stiprias socialines garantijas.

ISVADOS

1. Griežtos atsakomybės doktrinos esminis elementas – atsakomybės taikymas asmeniui neįrodinėjant jo kaltės (tyčios arba neatsargumo).

2. Griežtos atsakomybės doktrinos pagrindu juridinis asmuo tampa atsakomybės subjektu ir privalo atlyginti savo veiksmais padarytą žalą. Tai nepriklauso nuo jo kaltės buvimo ir to, ar jis elgėsi apdairiai ir rūpestingai.

3. Griežtos atsakomybės doktrina taikant juridiniams asmenims civilinę atsakomybę aplinkosaugos srityje yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme, kuriame numatyta, kad ūkio subjektams taikoma civilinė atsakomybė, neatsižvelgiant į jų kaltę, už bet kokią žalą aplinkai arba realią jos grėsmę, atsiradusią dėl jų ūkinės veiklos, išskyrus atvejus, jeigu padaryta žala aplinkai yra pripažinta mažareikšme, t. y. žala aplinkai yra nedidelė ir jos išieškojimo išlaidos yra didesnės už išieškomą sumą.

4. Griežtos atsakomybės doktrina taikoma ne tik civilinėje, bet ir baudžiamojoje teisėje, todėl ši doktrina taip pat gali būti įtvirtinta ir administracinėje teisėje, taikant „švelnesnę“ teisinės atsakomybės rūšį nei baudžiamoji atsakomybė.

5. Griežtos atsakomybės doktrina turėtų būti įtvirtinta ne už visus, bet tik už pavojingiausius juridinių asmenų padarytus administracinius teisės pažeidimus aplinkosaugos srityje. Pavojingiausio administracinio teisės pažeidimo aplinkosaugos srityje pagrindiniu kriterijumi turėtų būti potencialios žalos aplinkai tikimybė.

6. Griežtos atsakomybės doktrina turėtų būti įtvirtinta administracinių teisės pažeidimų kodekse nusta-

tant, kad už tam tikrus, kodekse aiškiai apibrėžtus pavojingiausius administracinius teisės pažeidimus, aplinkosaugos srityje juridiniams asmenims taikoma administracinė atsakomybė neatsižvelgiant į jų kaltę. Įtvirtinus tokią nuostatą, juridiniai asmenys administracinę atsakomybę už pavojingiausius ir didelę žalą aplinkai galinčius nulemti administracinius teisės pažeidimus būtų traukiami tik įrodžius jų dalyvavimą pažeidžiant aplinkosaugos teisės normas, bet neįrodinėjant jų kaltės. Juridinių asmenų apdairus ir rūpestingas elgesys neturėtų būti priežastimi už pavojingiausius aplinkosaugos teisės pažeidimus netaikyti griežtos atsakomybės.

7. Griežtos atsakomybės už pavojingiausius administracinius teisės pažeidimus aplinkosaugos srityje įtvirtinimas juridiniams asmenims nulemtų juridinių asmenų atsakomybės neišvengiamumą, kai padaromi pavojingiausi bei didelės žalos aplinkai galintys sukelti teisės pažeidimai, prevencijos principo įgyvendinimą, atitiktų valstybinės ilgalaikės raidos strategijoje bei nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje numatytus tikslus bei būtų vienas iš būdų užtikrinant visuomenės poreikį gyventi švarioje ir sveikoje aplinkoje.

LITERATŪRA

1. <http://www.answers.com/topic/strict-liability>
2. **Klass A.** From Reservoirs to Remediation: The Impact of CERCLA on Common Law Strict Liability Environmental Claims. (<http://ssrn.com/abstract=682385>).
3. http://injury-law.freeadvice.com/strict_liability.htm
4. **Page Keeton W.** ir kt. Prosser & Keeton on the Law of Torts. § 75, (5th ed. 1984).
5. **Keating G. C.** The Theory of Enterprise Liability and Common Law Strict Liability. USC CLEO Research Paper No. C01-14, USC Law and Economics Research Paper No. 01-13 (http://papers.ssrn.com/abstract_id=277312).
6. http://www.reference.com/browse/wiki/Strict_liability
7. <http://www.west.net/~smith/strict.htm>
8. **Edwards v. Post Transportation Co.** (1991) 228 Cal. App. 3d 980 (<http://www.west.net/~smith/strict.htm>).
9. <http://www.lawteacher.net/Criminal/Principles/Strict%20Liability%20Lecture%202.htm>
10. **Khana V. S.** Is the notion of corporate fault a faulty notion?: The case of corporate mens rea.
11. **Shavell S.** Strict Liability Versus Negligence. 9 J. LEGAL STUD. 1, 2 (1980).
12. **Eckert A., Todd Smith R. and van Egteren H.** Environmental Liability for Transboundary Harms: Law and Forum Choice. – University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada. T6G 2H4, January 5, 2005.
13. **Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act** (42 U.S.C. §§ 9601-9675 (2000)).
14. **Bergkamp L.** Liability and Environment: Private and Public Law Aspects of Civil Liability for Environmental Harm in an International Context. (http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=266365).
15. **Bergkamp L.** The Commission's White Paper on Environmental Liability: A Weak Case for an EC Strict Liability Regime. (http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=223108).
16. **Europos Parlamento** ir Tarybos direktyva 2004/35/ET „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“// Official Journal. 2004. Nr. 143-56.
17. **Lietuvos Respublikos** aplinkos apsaugos įstatymo 1, 2, 6, 7, 8, 14, 19, 26, 31, 32, 33, 34 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, 24 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 32(1) ir 32(2) straipsniais įstatymas // Valstybės žinios. 2005. Nr. 47-1558.
18. **Lietuvos Respublikos** aplinkos apsaugos įstatymo 1, 2, 6, 7, 8, 14, 19, 26, 31, 32, 33, 34 straipsnių ir priedo pakeitimo, 24 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 32(1) ir 32(2) straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas // (http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=249687&p_query=).
19. **Lietuvos Respublikos** aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992. Nr. I-2223.
20. **Petkevičius P.** Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996.
21. **Abramavičius A., Mikelėnas V.** Įmonių vadovų teisinė atsakomybė. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1998.
22. **Lietuvos Respublikos** administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas. IXP-3939 / 2004 11 03.
23. http://en.wikipedia.org/wiki/Strict_liability_%28criminal%29
24. **Piesliakas V.** Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius, 1996.
25. **Berckamp L.** The Commission July 2001 working paper on Environmental Liability: Civil or Administrative Law to Prevent and Restore Environmental Harm? (T:\USER ID\lb-Lucas Bergkamp (07811)\Articles\Env Lia Article2.doc).
26. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l28107.htm>
27. **Lietuvos Respublikos** Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. I-1550 „Dėl valstybinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 1996. Nr. 103-2347.
28. **Lietuvos Respublikos** Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“// Valstybės žinios. 2002. Nr. 113-5029.
29. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr. 1160 „Dėl nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“// Valstybės žinios. 2003. Nr. 89-4029.

ADMINISTRATIVE LIABILITY OF LEGAL ENTITIES IN THE SPHERE OF ENVIRONMENT PROTECTION: OPPORTUNITY OF CONSOLIDATION OF DOCTRINE OF „STRICT LIABILITY“

Linus Meškys *

Mykolas Romeris University

Summary

The doctrine of „strict liability“ is the exclusion of fault-based liability the prevailing and essential element of which is the employment of liability for persons without proving their fault. The aim of the doctrine is to prevent possible violators from indiscriminate behavior and unnecessary losses by forcing them to take all possible measures of caution. „Strict Liability“ doctrine is employed when calling to account for the

* Doctoral Candidate, Social sciences (Law), Lecturer.

most dangerous or especially dangerous actions. On the basis of „Strict Liability“ doctrine the legal entity becomes the subject of liability and must cover the damage done by his action independently of the presence of his fault and independently of the fact if he behaved cautiously and carefully.

Although „Strict Liability“ doctrine traditionally was applied in tort and other liabilities the rapid development of branches of economy and increasing influence of this development on environment determined the consolidation of „Strict Liability“ doctrine in the sphere of environment protection. This doctrine has become a very important tool in dividing the risk „laid“ on the society of environment polluters and created prerequisites that the persons who had performed dangerous environment protection law violations would not evade liability and the burden of expenses for correcting the damage to environment would lay not on all the society, but on the persons who do not follow environment protection requirements.

By the consolidation of civil liability for violations of environment protection law of economic subjects (i.e. legal entities) in the Republic of Lithuania Environment Protection Law irrespective of the blame of economic subjects an important step in consolidating „Strict Liability“ doctrine in the sphere of environment protection was made.

However, in Lithuania still the problem of legal entity administrative liability in the sphere of environment protection remains topical, as in Lithuania fault-based liability theory is valid. The problem of establishment the fault of legal entities is especially topical in the environment protection sphere, however, the consolidation of „Strict Liability“ doctrine could solve this problem.

The practice of foreign countries confirms that „Strict Liability“ doctrine is employed in both the context of civil and criminal liability. That means that this doctrine can also be consolidated in the context of „milder“ form legal liability, i.e. administrative liability.

„Strict Liability“ doctrine should be consolidated not for all but for the most dangerous administrative law violations of legal entities in the sphere of environment protection. „Strict Liability“ doctrine should be consolidated in the Administrative Law Violations Code by establishing that for certain dangerous administrative law violations in the sphere of environment protection clearly defined in the code administrative liability are applied for legal entities irrespective of their fault. After consolidating such a provision the legal entities would be called to administrative liability for dangerous administrative law violations and those which could condition big harm to environment by proving only their participation in violating the norms of environment protection law, but not by proving their fault.

The consolidation of „Strict Liability“ doctrine for the most dangerous violations of administrative law in the sphere of environment protection for legal entities would determine the inevitability of liability of legal entities, implementation of prevention principle, would correspond to the aims planned in state long-term development strategy and national sustainable development strategy and would be one of the ways to ensure the demand of society to live in healthy and clean environment.

Keywords: legal entity, administrative liability, environment protection, „strict liability“.